

РОЗДІЛ IV. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

*Давиденко В.В., доктор політичних наук,
професор, завідувач кафедри бізнесу і права,
Вінницький інститут університету «Україна»;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3921-5098>
Куляс А.А., магістрант 2-го року підготовки,
спеціальність «Соціальна робота»,
Вінницький інститут університету «Україна»*

DOI: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2024-29-17>

ВИДИ ТА НАПРЯМКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

TYPES AND DIRECTIONS OF SOCIAL PROTECTION OF THE POPULATION IN UKRAINE

Анотація. Досліджено, що чинна модель соціального захисту досить кардинально впливає не тільки на ефективний розвиток соціальної складової, вона також, в подальшому здійснює вплив на функціонування всіх галузей в державі. Узагальнено визначення «соціальна інфраструктура». Наведено напрямки забезпечення соціальних гарантій в країні. Досліджено структуру соціального захисту населення. Розглянуто види фондів, напрямком діяльності яких є забезпечення соціального страхування на державному рівні. Досліджено напрямки забезпечення реалізації процесу соціального захисту населення країни. Наведено види та напрямки, поєднання яких утворює належно продуктивні умови для забезпечення процесу розвитку всієї соціальної сфери держави.

Ключові слова: соціальний захист, соціальні гарантії, соціальна система.

Abstract. It has been studied that the current model of social protection has a rather drastic effect not only on the effective development of the social component, it also, in the future, affects the functioning of all branches in the state. The definition of "social infrastructure" is generalized. Directions for providing social guarantees in the country are given. The structure of social protection of the population has been studied. Types of funds, the direction of which is the provision of social insurance at the state level, are considered. The areas of ensuring the implementation of the process of social protection of the country's population have been studied. Types and directions, the combination of which forms properly productive conditions for ensuring the process of development of the entire social sphere of the state, are given.

Keywords: social defence, social guarantees, frame of society.

Постановка проблеми. Сучасний стан фінансово-економічної системи нашої країни знаходиться у тяжких мовах функціонування. Що, насамперед пов'язано з початком військової агресії росії проти України у 2014 році, потім з карантинними обмеженнями у зв'язку з епідемією Covid-19, і надалі з повномасштабним вторгненням росії починаючи з 24 лютого 2022 року. Чинна модель соціального захисту досить кардинально впливає не тільки на ефективний розвиток соціальної складової. Вона також, в подальшому здійснює вплив на функціонування всіх галузей в державі. Також, необхідно звернути увагу на ступінь впливу сучасних ринкових відносин на загальний процес формування соціальної політики в державі. Ефективне формування соціальної політики спрямовано на функціонування соціально-орієнтованої економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження видів та напрямків соціального захисту привертає увагу дослідників галузі соціальних відносин, серед яких ми можемо відмітити В. Бідака, В. Гайдучького, Л. Гончарука, Е. Лібанова, О. Палій, В. Скуратівського, А. Сіленко, С. Сіденко та інших.

Формулювання цілей. Метою статті є дослідження основних видів та напрямків соціального захисту населення.

Виклад основного матеріалу. Процес організації соціального захисту в країні повинен здійснюватися у поєднанні з попередньо налагодженою інфраструктурою. До неї ми можемо віднести регулюючі інститути, разом з взаємовідносинами, що виникають у процесі організації та забезпечення соціального захисту.

В сучасних наукових джерелах фінансово-економічного спрямування [1, 2, 4, 6, 10] визначення терміну «соціальний захист» описується у поєднанні з соціальною інфраструктурою. Хоча, ми можемо відмітити, що соціальна інфраструктура являється основоположною для забезпечення соціального захисту. Також, в наукових працях [2, 4, 6, 7, 9] відстежуються дискусійні дебати відносно їх розмежування. Велика кількість авторів наукових праць відмічає, що визначення «соціальна інфраструктура» можна узагальнити у наступному:

- прямим ототожненням діючої інфраструктури соціального значення із системою соціального захисту;
- опосередкованого впливу соціальної інфраструктури на функціонування соціального захисту;
- повного поєднання інфраструктури соціального значення на систему соціального захисту, як головного елементу у її загальній складовій.

Також, в наукових працях [2, 3, 6, 8, 10] спостерігається постулат, що визначення соціального захисту являється більш різноплановим та багатоаспектним, у відмінності від визначення соціальної інфраструктури.

Відповідно до визначень, які подаються у літературних джерелах, соціальний захист являється основною сферою соціальних гарантій в країні. Оскільки, він здійснює забезпечення:

- відповідного рівня життя населення в країні;

- гарантування процесу забезпечення добробуту населення в країні;
- відповідних умов життя у періодах тимчасової неможливості виконання трудової діяльності;
- виконання та реалізації соціально орієнтованих потреб всіх громадян в державі;
- умов для відновлення трудового потенціалу в країні;
- збільшення рівня благополуччя населення в країні [2, 4, 6, 7, 9].

Досліджуючи наукові праці [1, 4, 5, 7, 10], ми можемо відмітити, активну дискусію стосовно структури соціального захисту. Відповідно, основними та найбільш ґрунтовними характерними ознаками у процесі структуризації соціального захисту являється:

- ступінь та вид впровадження соціального захисту в країні;
- ступінь організації суспільства в країні;
- реалізації завдань у забезпеченні соціального захисту;
- рівень забезпечення фінансових надходжень на соціальний захист;
- структура та ієрархія інститутів соціального забезпечення;
- напрямки соціального забезпечення;
- напрямки реалізації завдань соціального захисту [2, 3, 6, 8, 10].

За допомогою чітко налагодженої соціальної інфраструктури у контексті соціального захисту держава повинна зосереджувати зусилля на забезпеченні соціального гарантування життєдіяльності народу.

Всі нормативно-правові зусилля та фінансові важелі держави обов'язково повинні бути спрямовані для:

- створення відповідно належних умов спрямованих своїми діями для забезпечення соціального благополуччя;
- залучення до даного процесу інших галузей;
- гарантування повноцінного та своєчасного отримання коштів соціальної допомоги;
- контролювання виконання соціальних гарантів апаратом управління підприємств та організацій;
- залучання до соціального гарантування інших галузей (наприклад охорони здоров'я), що є вкрай нагально необхідним для подальшого процесу зміцнення всіх напрямків забезпечення життєдіяльності у країні [1, 4, 5, 7, 10].

Застосування функцій фінансового аналізу та контролю за виконанням діяльності установами соціального захисту (які за своїм підпорядкуванням є лише бюджетними установами) може здійснювати розвиток тільки у відповідності до сфери їх основної діяльності, посеред якого особливо вагомим місцем можна призначити установам, що за видами діяльності спрямовані на соціальний захист населення країни).

Більшість науковців [2, 3, 6, 8, 10] у своїх працях одноставно відмічають, що соціальний захист населення – це відокремлена галузь у загальній складовій соціальної сфери, якій притаманній на сьогоднішній день фаза активного розвитку.

Загальною метою запровадження соціального захисту населення є виконання необхідних функцій з соціальної підтримки та гарантування процесів захисту всього непрацездатного разом з малозабезпеченого верствами населення, реалізація якого запроваджується відповідними установами з соціального захисту.

На сьогодні в нашій країні утворено цілісну систему функціонування різноманітних фондів, напрямком діяльності яких є забезпечення соціального страхування на державному рівні, та у яких здійснюється акумулювання необхідних грошових коштів, що у послідууючому спрямовані на реалізацію завдань із соціальної проблематики.

Акумулювання коштів, що спрямовані на реалізацію завдань соціального захисту населення виконується у складі єдиного соціального внеску (надалі ЄСВ).

Структура ЄСВ складається із відсоткового співвідношення коштів всіх соціальних фондів різноманітного спрямування, а саме:

- нещасних випадків на виробництві;
- випадку безробіття;
- тимчасової втрати працездатності;
- пенсійного забезпечення [1, 4, 5, 7, 10].

Започаткування введення ЄСВ було спрямовано на впровадження цілісної та єдиної системи цільового фонду, оскільки до введення ЄСВ (тобто до 2013 р.) дані кошти були розпорочені по всім видам фондів, і юридичним особам потрібно було гаяти дуже багато часу на процес всіх їх виплат.

А на сьогодні всі відрахування здійснюються єдиним платежом, що доволі-таки зручно та ефективно.

Обов'язковість сплати коштів до ЄСВ абсолютно однакова для всіх юридичних осіб (незважаючи на форму їх підпорядкування та власності) разом з фізичними особами.

Необхідно також відмітити, що реалізація процесу соціального захисту населення країни, забезпечується:

- відрахуваннями від господарських підприємств;
- відрахуваннями від бюджетних установ;
- коштами державних підприємств;
- коштами сплаченими від приватних підприємців;
- коштами утриманими із зарплат найманих працівників [2, 4, 6, 7, 9].

Пряма реалізація коштів установ спрямованих на організацію та фінансування соціального захисту виконується шляхом:

- сплати лікарняних;
- надання допомог при вагітності та пологах;
- виплати належних сум при похованні.

Що стосується додаткової реалізації коштів спрямованих на забезпечення та організацію установ соціального захисту, то вони реалізуються при:

- оплаті санаторно-курортного лікування;

- виплати коштів на оздоровлення дітей тощо [2, 3, 6, 8, 10].

Додаткова реалізація виконується через профспілкові організації, або безпосередньо від самих фондів.

При нинішньому державному регулюванні, та розвитку його економічної складової, найвагомішої актуальності набуває забезпечення гарантій на:

- реалізацію законодавчо закріплених прав громадян на відповідний соціальний захист;
- гарантування процесу забезпечення грошових виплат при втраті працездатності;
- дотримання соціальних норм у випадках безробіття;
- гарантування виплат належного пенсійного забезпечення.

Звідси, повноцінність та ефективність діяльності соціального захисту населення у повному обсязі залежить від загального економічного стану країни, та реалізацією економічної політики державою.

Виконання діяльності установами соціального захисту населення виконується за умов дотримання відповідних принципів, поєднання яких утворює належно продуктивні умови для забезпечення процесу розвитку всієї соціальної сфери держави.

Висновки. Таким чином, можна відмітити що у кожному розвиненому суспільстві, політичні засади якого спрямовані на забезпечення та розвиток соціального захисту населення застосовуються наступні основні завдання: забезпечення економічно-політичних процесів, що своїми діями спрямовані на зменшення негативних наслідків, до яких відноситься низький рівень забезпеченості багатьох верств населення, шляхом представлення короткотермінових грошових допомог, офіційно визнаним як малозабезпечені, прошаркам населення; запровадження соціальних норм та гарантій, що спрямовані на зменшення відсотка бідності населення, шляхом забезпеченням належних умов для повноцінної участі громадян країни у соціальному страхуванні (застосовується для громадян працездатного віку).

Отже, діяльність установ соціального захисту спрямована на реалізацію засад існуючої соціальної політики кожної держави, а саме це: цілісний комплекс соціально-економічних перетворень у державі; спрямування економічних умов для розвитку підприємств; затвердження засад належного ведення соціальної політики всіма фондами; контролювання трудових відносин в організаціях; регулювання діяльності органів місцевих влад.

Список використаних джерел

1. Давиденко Г. Соціально-педагогічна робота зі студентами з особливими освітніми потребами у навчально-виховних підрозділах університету «Україна». *Витоки педагогічної майстерності*. 2018. № 22. С. 73.

2. Давиденко Г.В. Включення людей з інвалідністю в суспільне життя та освітній процес: шляхи оптимізації. *Наукові записки: збірник наукових праць*. Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. 2015. № 135. С. 93-96.

3. Давиденко Г.В. Умови впровадження інклюзивного навчання у вищих навчальних закладах Європейського Союзу (психолого-ментальний, організаційний та соціальний аспекти): навч. пос. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 102 с.

4. Давиденко Г.В. Адміністративні моделі впровадження освітньої інтеграції молоді з інвалідністю у суспільство: досвід країн Європейського Союзу. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. 2014. № 28 (321). С. 51-56.

5. Давиденко Г.В. Проблеми освітньої та соціальної інтеграції людей з інвалідністю у країнах Європейського Союзу. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Вип. 5. Т. I (52). 367 Дод. 1. Київ. Гнозис, 2014. С. 122-130.

6. Балахонова О.В. Обґрунтування соціально-економічних параметрів суспільного життя на регіональному рівні. *Науковий журнал «Економіка: реалії часу»*. 2015. № 6 (22). С.24-31.

7. Балахонова О.В. Сучасні тенденції в системі управлінської звітності в контексті євроінтеграційних процесів. Матер. III міжнар. науково-практ. конф. «Фінансові та економічні аспекти підприємництва» (12-13 грудня 2018). Ірпінь, 2018. С.113-115.

8. Балахонова О.В., Захарченко Н.В. Теорія і практика регулювання економічних відносин у нестабільному середовищі. *Міжн. наук. вир. журнал «Сталий розвиток економіки»*. № 2. 2017. С.83-89.

9. Балахонова О.В. Аналіз підходів до вибору господарської системи сталого розвитку. *Освіта, економіка управління: сучасний стан та інновації: зб. наук. праць*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2021. Вип. 6. С.4-13.

10. Балахонова О.В. Економічна політика країни в контексті бюджетних обмежень. Матер. X міжнар. науково-практ. конф. «Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств». Одеса, Державний університет «Одеська політехніка» 2021. С.57-59.